అనుభవానికి హద్దులున్నాయి

సినిమా పన్నెండు గంటలకే అయిపోయింది. చర్రున కారు బైటికి తీసింది కరుణాదేవి. వ్యాసమూర్తి ఫ్రంట్ సీట్లోనే ఆవిడ కొంచెం దూరంగా కూర్చున్నాడు.

'సినిమా నీకు నచ్చలేదా?'

'అబ్బే నచ్చిందండీ—'

'నీకు క్రైమ్ పిక్చర్లంటే ఇష్టంగాబోలు—'

"అదీ యిష్టమేననుకోండి... కాని నే నింగ్లీషు పిక్చర్లెక్కువ చూడను."

—సాయంత్రం నాలుగున్నరకి ఆఫీసుకి ఫోన్ చేసింది కరుణాదేవి... 'చూడూ, ఆ ఫర్నిచర్ కంపెనీ ప్రొప్రయిటర్ సికింద్రాబాద్‌లో ఉంటున్నాట్ట—ఇవ్వాళైదింటికివస్తే మాట్లాడొచ్చంటున్నాడు. ఫోన్ చేస్తే. వెళ్ళి మాట్లాడదాం. నువ్వు పర్మిషన్ తీసుకుని బైటికొచ్చేసి మీ ఆఫీసు గేటు దగ్గరే నుంచొని నాకోసం చూడు ...

ఇదుగో, కారు తీసుకు వచ్చెయ్యడమే. నిన్ను అక్కడే పికప్ చేస్తాను. ఆలస్యమా, అయితే కావచ్చు! నువ్వెవరికి జవాబు చెప్పాలోయ్, కుర్రాడా!... ... అక్కడే తాజ్‌లో భోంచేసి ఏదేనా ఇంగ్లీషు పిక్చరుకి వెడదాం: సిద్ధంగా ఉండు!" అంది—

"పన్నెండు దాటింది. మీ మెయిన్ గేటు మూసేస్తారు కాబోలు...?"

"ఔనండి. కాకపోయినా నేను రూముకి వెళ్ళట్లేదు."

"ఏం?"

"వరంగల్‌లో నా ఫ్రెండొకడు కాలేజీలో ట్యూటర్‌గా పని చేస్తున్నాడండి. ఈమధ్యనే పెళ్ళైంది... ఆవిణ్ణి తీసుకొని సైట్ సీయింగు కొచ్చాడు, హైద్రాబాదు... రూమ్ వాళ్ళ కిచ్చేసి నేను ఫ్రెండ్స్ దగ్గర కాలక్షేపం చేస్తున్నాను. మొన్నటిన్నించీనూ..."

"ఐసీ-" కరుణాదేవి నవ్వింది. "గుడ్. అలా వుండాలి!"

"నిన్న మా కోట్రెయినీ జహీరుద్దీన్ ఇంట్లో పడుకున్నాను. ఇవాళ ఏ. సీ. ఘాట్స్‌లో నరిసింగరావింటికి పోతాను ... అతను ఫేమిలీని పుట్టింటికి పంపేశాడు లెండి"

"ఎబ్సర్డ్. వెళితే వెళ్ళొచ్చుగాని ఈ అర్ధరాత్రప్పుడు అతన్ని డిస్టర్బ్ చెయ్యాలా, ఈ భాగ్యానికి-? మా బంగళాకొచ్చి, మా గెస్ట్‌రూమ్‌లో పడుకుని నిద్రపో ... పొద్దుటే కాఫీతాగి కార్లో వెడుదువు గాని!—"

"మళ్ళీ మీ కెందుకండీ, అనవసరం శ్రమ?—ఏ. సీ. ఘాట్స దార్లో నేకదండీ — అక్కడ డ్రాప్ చెయ్యండి చాలు—"

"నథింగ్ డూయింగ్..."

కారు టేంక్ బండ్ ఎక్కింది. కరుణాదేవి ఆ అందమైన రోడ్డిచ్చిన ప్రోత్సాహాన్ని స్వీకరించి స్పీడ్ ఎక్కువచేసింది కాని

సరిగ్గా మధ్యకొచ్చేసరికి రోడ్డుమధ్యని విశ్రాంతి తీసుకుంటున్న వో జంతువును చూసి తప్పుకొని చెయ్యవలసివచ్చింది. తప్పుకొని మళ్ళీ జోరుగా నడవసాగింది.

అక్కడ, ఉమెన్స్ ఎంప్లాయ్‌మెంట్ స్కీమ్‌వారి స్టాల్ చాటున ఒక దృశ్యం వారిరువురి దృష్టినీ ఆకర్షించింది...ఎవరో వొక జంట...పక్కపక్కగా కూర్చున్నారు ... ఇద్దరిమధ్యా చీమ దూరే సందైనా లేదు. ఒకరి చుట్టూ వొకరు చేతులు వేసుకొని, ఒకరి చెంప ఒకరి కానించుకొని వున్నారు ... కార్లు వస్తూనే వున్నాయి. ఆగకుండా పోతూనే ఉన్నాయి...కార్లలో వెళ్ళే వాళ్ళకి మన సంగతే పట్టిందా అన్నట్టు వాళ్ళిద్దరూ ప్రపంచాన్ని మరిచి అలా కూర్చున్నట్టుంది.

వ్యాసమూర్తీ కరుణాదేవి ఒకరి కళ్ళలో కొకరు చూసు కున్నారు.

వ్యాసమూర్తి మాట్లాడుదామని నోరు తెరిచాడు కాని అతనికి మాట రాలేదు. నిస్సహాయంగా రెండోసారి ఆమెవేపు చూశాడు.

సీజన్లు, క్లైములు లెని మానవ ప్రేమను గురించి వొకటి రెండు వాక్యాలు; ప్రస్తుతం కనబడ్డ దృశ్యంమీద ఒక వ్యాఖ్య, కరుణాదేవి మస్తిష్కంలో నాట్యమాడాయి. ఆమె గొంతు సవరించు కుని అతనివెపు చూసింది...వెంటనే చూపు రోడ్డుమీదికి మళ్ళించు కొని, మాటలు గొంతులోనే ఉపసంహరించుకొంది. కాని ఆమె నోటి పక్కనుంచి నవ్వు మాత్రం రాలిపోయింది. మరుక్షణంలో ఆమె ముఖంపంట పెదవి నొక్కుకుంది.

• • •

బంజారా హిల్స్‌లో, కరుణావిల్లాలో గెస్ట్ రూమ్‌లో వ్యాసమూర్తి కూర్చున్నాడు. అతనికి నిద్ర పోదామని లేదు. నిద్ర

రానూ లేదు. ఒకసారి ప్రయత్నించాడు కాని, అదెంతో కృత్రిమంగా తోచి లేచి కూర్చున్నాడు. ఇక ఇప్పుడప్పుడే ప్రయత్నించడు. నిద్రకంటే ముఖ్యమైనదేదో, అసాధారణమైనదేదో, జరగాలని అతని కనిపిస్తోంది...

నిద్రొచ్చేదాకా ఏదేనా రానుకోవాలనుంది; ఇన్ని తెల్ల కాయితాలు పడెయ్యండి—అని పుచ్చుకున్న లెటర్‌పాడ్‌లోని కొన్ని కాయితాలు టీపాయ్ కింద చిన్న చిన్న ముక్కలుగా, కొన్ని నలిగిపోయిన ఉండలుగా ఉన్నాయి. కొన్ని మాత్రం నీటుగా దీటుగా సిండిపోయి టీపాయ్‌మీద వున్నాయి. వ్యాసమూర్తి వాటిని చదువుతూ, ఆలోచిస్తూ జ్ఞాపకాలు తెచ్చుకుంటూ, ముందుకి వెళ్ళడంకోసం వెనక్కు వెళ్ళే ప్రక్రియ సహాయం తీసుకొంటున్నాడు.

ఎనభై రోజులైంది; వ్యాసమూర్తి కరుణాదేవిని మొట్ట మొదటిసారి చూసి...

2

"రాజారావుగారు ఫారిన్ వెళ్ళేరు" అంది కరుణాదేవి.

"నేను తమ కోసమే వొచ్చానండి—"

కరుణాదేవి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

"నన్ను హనుమంతరావుగారు పంపేరు... మీతో నా గురించి ఫోన్లో చెబుతా నన్నారు."

ఓహో, అలానా అన్నట్లు చూసింది కరుణాదేవి. హనుమంతరావు నిన్న ఫోన్లో — "నీ దగ్గిరికో అబ్బాయిని పంపిస్తాను; అతనికి నీ ఇల్లే ఓ ఉపకారం కావాలి: నాకు చేసినట్లే భావిస్తాను—" అన్నప్పుడా అబ్బాయి ఇంత కుదురుగా ఉంటాడని ఇంత గడుసుగా మాట్లాడలేడని, ఇంత నిబ్బరంగా సంచరిస్తాడని — అనుకోలేదు — అతనేదో చెప్పబోతాడనీ, అలా చెప్పకు పోకుండా వో నిమిషం ఆపాలని అనిపించిందామెకి.

"హనుమంతరావుగారు కేంప్ వెళతా నన్నారు...?"

"నిన్న జీ టీ. లో వెళ్ళేరండి."

"వాళ్ళమ్మాయి చెయ్యికాల్చుకుందటనే; ఇప్పుడెల్లా వుంది?"

"కొంచెం నయమేనండి..."

"వంట మనిషి దొరక లేదన్నారు...?"

"లేదండీ... డ్రైవరు వంతులే ఒండి పెడుతున్నా డింకానూ."

ఇంకేమేనా అడుగుతారా అన్నట్లు చూస్తూ ఉండిపోయాడతను.

"రాజ్యలక్ష్మీ!" అని కేకేసింది కరుణాదేవి... అల్లంతదూరాన అవతలి ద్వారాన రెండుమూడు రంగులు తళతళ లాడాయి.

"కాఫీ తీసుకురా" అనేసికూడా,

"టీ తీసుకుంటారా?" అని మృదువుగా అతన్ని సంప్రతించి.

"ఏదైనా ఫర్వాలే"దని అతనన్నాక:

"ఇవన్నీ ఎందుకులెండి, ఇప్పుడు" అని అనలేదుకదా అని:

'పర్వాలే' దనుకుంది– కరుణాదేవి.

'మీ పేరు?'

'వ్యాసమూర్తి'

'అబ్బా, వ్యాసమూర్తే!'– గలగలా నవ్వింది కరుణాదేవి 'ఏ వ్యాసమూర్తి?'

'అదిరాజు వారు మా యింటిపేరు,'

'అదికాదు నేనడిగింది... ...' చమత్కారానికి తెచ్చుకున్న నవ్వు నిండుగా, హృదయపూర్వకమై వొచ్చేసింది: 'భారతం వ్రాసిన వ్యాసుడా, భాగవతం వ్రాసిన వ్యాసుడా?...'

ఆవిడ తనతో కులాసాగా మాట్లాడుతున్నందుకు సంబరపడి తనని తాను అభినందించుకున్నాడు. అందులో మునిగిపోయి 'ఇద్దరూ ఒకరే కదండీ' అన్నాడు.

'ఇద్దరూ ఒకరే...' నవ్వుకుంటూ కూచుంది కరుణాదేవి. 'ఓస్' ఇంతేనా, అన్న హేళన లేకపోలేదు, ఆ నవ్వులో. తల ఆడించి 'కాని ఇద్దరూ ఒకరెల్లా అవుతారు?' అంది.

బిక్కమొహం వేసేడు, వ్యాసమూర్తి. ఇదేదో సర్వీస్ కమిషన్ ప్రశ్నలాగే ఉంది. ఒకవేళ ఇదేవొస్తే?

...మరుక్షణంలో అతను అవకాశం చిక్కబట్టుకొని చకచకా మాట్లాడేడు: తను గ్రాడ్యుయేట్; ఫస్ట్‌క్లాస్; యూనివర్సిటీ రేంక్. స్పోర్ట్స్‌మన్; యన్. సీ. సీ; కల్చరల్ ఎసోసియేషన్ జాయింట్ సెక్రటరీ, మెడల్స్; ప్రయిజెస్; మెరిట్ సర్టిఫికెట్స్. ప్రస్తుతం గ్రూప్-టూ సర్వీస్‌లో ఒక ఉద్యోగం కోసం ప్రయత్నం. వ్రాతపరీక్ష చాలా బాగా వ్రాసేడు. ఇంటర్వ్యూ ఆరురోజులుంది; మంచి రికమెండేషన్ ఉంటేనే మంచి ఉద్యోగం దొరుకుతుందన్నారు ...

'... ...ఈ పని మీవల్లే కావాలని హనుమంతరావు గారన్నారండీ'

'నో నో ... రాజారావుగారైతే ఏమో కానీ- నేనా?'

'ఆ విషయం డిస్కస్ చేసేరండి. వారికంటే తమరు తల్చుకొంటేనే బాగా పని జరుగుతుందన్న నిశ్చయాని కొచ్చేరండి, హనుమంతరావు గారు ...'

కాఫీలు వచ్చేయి. మాటలు ఆగేయి.

'—ఇంతా చేసి స్టేట్ గవర్నమెంట్లో ఉద్యోగానికా?' రాజారావుగారైతే ససేమిరా కలగ జేసుకోరు. నేను కలగ జేసు కున్నానని తెలిస్తే ఊరుకోరు కూడానూ. ఇంతకీ హనుమంతరావు గారికి మిమ్మల్ని స్టేట్ గవర్నమెంట్లో పెట్టవలసినంత ఖర్మే మొచ్చిందో ... సరే ఇంటర్వ్యూ పదకొండో తారికు నన్నారుగా. పదో తేదీ సాయంత్రం ఓసారి కనిపించండి. మిమ్మల్నో చోటికి తీసుకువెళ్తాను—'అంది కరుణాదేవి.

వ్యాసమూర్తి లేచి నమస్కారం చేసేడు. 'చాలా థేంక్సండీ' అన్నాడు. అతని మొహంలో చిరునవ్వు మెరిసింది. 'హనుమంతరావుగారన్నట్టే జరిగిందండి, సరిగ్గాను. రాజారావు గారుంటే పని జరగదని ముందే చెప్పారాయన. ఈ సమయంలో ఆయన ఫారిన్ వెళ్ళిపోయుండడం నా అదృష్టం ...'

అతనలా వెళ్ళిపోగానే కరుణాదేవి ఫోన్ఎత్తి ఓ నెంబర్ డయల్ చేసి 'నేను తొందర పడుతున్నానా?' అనుకొని, నవ్వుకొని, మాట్లాడ సాగింది.

● ● ●

ఇంటర్వ్యూకు ముందు రోజున వ్యాసమూర్తి కరుణావిల్లాకు వెళ్ళాడు. ఆవిడ కార్లో, వెనక సీట్లో కూర్చుని సర్వీస్ కమీషన్ మెంబర్‌గారింటికి వెళ్లారు. మెంబర్‌గారికి తెలుగు బాగా రాదు. ఉర్దూలోనే వాళ్ళిద్దరూ ఏదో మాట్లాడుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళారు. పది ముప్పాతికయ్యాక 'చా' వచ్చింది. మరో పది నిమిషాలకి మెంబర్ గారి భార్య, కరుణాదేవి, మెంబర్‌గారూ, ఇవతలికొచ్చారు.

వ్యాసమూర్తితో మెంబర్‌గారు ఒక్క వాక్యంకూడా మాట్లాడ లేదు. కాని అతనికి తప్పకుండా ఏదో ఉపకారం చేసేట్టే అతని కళ్ళల్లోకి దయగా చూసేడు.

● ● ●

ఇంటర్వ్యూనాటి సాయంకాలం కరుణాదేవిని చూడడానికి వెళ్ళేడు వ్యాసమూర్తి. అతన్ని చాలా కరుణతో చూసిం దావిడ. స్వయంగా టీ తెచ్చియిచ్చింది. ఇంటర్వ్యూలో తనని పరీక్షించిన విధం, తనని అంతలేసి పెద్దపెద్ద ఆఫీసర్లు గుర్తించిన విధం అతను వర్ణించి చెబుతూఉంటే ఆమె చాలా ఉత్సాహంతో వింది.

తను హాల్లోకి వెళ్ళగానే అందరి మొహాలూ చిరునవ్వులతో కలకలలాడేయని వ్యాసమూర్తి చెప్పగానే ఆవిడ సోఫాలో వెనక్కి చేరబడి కాలుమీద కాలు వేసుకొంది.

● ● ●

ఉద్యోగానికి ఆర్డర్ వచ్చిననాడు వ్యాసమూర్తి మళ్ళీ కరుణావిల్లాకు వెళ్ళాడు. థాంక్స్ చెప్పాడు.

"నా కెందుకూ థేంక్సు!— మీ హనుమంతరావుగారికి చెప్పు" అందావిడ.

"మీ దగ్గరికి పంపించినందుకు ఆయనకి థేంక్స్ చెప్పవల సిందేనండి"

"ఉండు. మరిచిపోకుండా ఈ థేంక్సు వార్త ఈయన కూడా యిద్దాం" అంటూ కరుణాదేవి, మెంబర్‌గారి నంబరు డయల్ చేసి మాట్లాడింది... "విన్నావా ఆయనకూడా నాకే థేంక్సంటున్నారు." అని నవ్వుతూ ఫోన్ పెట్టేసింది.

వ్యాసమూర్తి ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

'... మేం చేసిం దేముంది? మీరుపంపిన కేండిడేట్ అన్నిటా ఫస్ట్ రావడమే కాకుండా, మేం అడిగిందే తడవుగా అన్నిటికీ ఆన్సర్స్ చెప్పేడు. అంత బ్రిలియంట్ మేన్‌ని గవర్నమెంట్ సర్వీసులో మా ద్వారా చేర్పిస్తున్నందుకు మీకు థేంక్స్—అన్నాడోయ్, ఆయన!" అన్నది కరుణాదేవి.

వెంటనే లేచి "ఇంకేమిటి, విశేషాలు?— నేను సికింద్రాబాదు వెళ్ళాలి. ఏమేనా మాట్లాడాల్సిఉంటే పద, కార్లోకూర్చుని మాట్లాడు దువుగాని. మళ్ళీ కార్లో వచ్చెద్దువుగాని" అంది.

ఏం మాట్లాడ్డానికి లేకపోయినాసరే. ఆవిడతో కారులో కూర్చుని ప్రయాణం చేసే అవకాశం వొదులుకోలేక వ్యాసమూర్తి ఆవిణ్ణి అనుసరించేడు.

● ● ●

కేంటోన్మెంట్‌లో ఎవరో మిలిటరీ ఆఫీసర్‌తో పదిహేను నిమిషాలు మాట్లాడిందావిడ. కారు డ్రైవరూ, వ్యాసమూర్తీ ఏకాంతంగా ఖైకు కూర్చోవలసొచ్చింది.

"చుట్టాలా; వారు వీరూ?" అన్నాడు వ్యాసమూర్తి.

"ఎవడికి తెలుసు?" అని అటు తిరిగి బీడీ ముట్టించాడు డ్రైవరు. అంతే.

తిరిగి వచ్చేటప్పుడు టాంక్‌బండ్ ట్రాఫిక్‌ఐలండ్ దగ్గర "కారిక్కడాపిస్తే నే నిలా గన్‌ఫౌండ్రీకి వెళిపోతానండీ" అన్నాడు వ్యాసమూర్తి.

"గన్ ఫౌండ్రీ కెందుకు?"

'నా రూమ్ అక్కడేనండి.'

"ఊఁహూఁ, కారు అటు పోనీవోయ్."

కాలేజ్ దగ్గర దిగి, వ్యాసమూర్తి రెండడుగులు వేసేడు. కారు ఫతేమైదాన్ రోడ్డువేపు తిరిగి వెళ్ళిపోతూ ఉండడం ఆశ్చర్యంగా గమనించాడు. కారు వెళ్ళిపోడంలో ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదు; కాని మొత్తంమీద ఏదో ఆశ్చర్య పడవలసింది జరిగి నట్టుంది.

దక్షిణామూర్తీ అతనూ అక్కడ దిగిపోటు కున్నారు.

3

"ఏంవోయ్! ఎటు చూస్తూ నడుస్తున్నావ్? ... ఇంక రెండడుగులు వేసి ఆ స్టేట్ బ్యాంక్ దగ్గిర ఇలా నడిచేవంటే చాలు ..." అన్నాడు దక్షిణామూర్తి నవ్వుతూ.

"నాకు స్టేట్ బ్యాంక్ దగ్గర ఈ వేళప్పుడేం పనండీ-ఏదో తమలాంటి వాళ్ళకి తప్ప-" అన్నాడు వ్యాసమూర్తి తనూ నవ్వేస్తూ.

"అదే, అదే!- ఆ కార్లోంచి దిగినవాడు ఇంకెలా మాట్లాడు తాడ్లే-! ఇంతకీ ఈవిజ్ఞెలా పట్టావ్?"

"పట్టడం ఏమిటి, నేనేం దయ్యాన్నా, శనినా?

"దాయ్యానివి కాకపోవచ్చుగాని, శనిని మాత్రం కవును!"

"అయితే అయ్యానుగానీ: ఇవాళ్టితో నా శని విరగడై పోయింది. గ్రూప్-టూ సర్వీసెస్‌లో నాకు సెలక్షన్ ఒచ్చింది. ఇవాళే ఆర్డర్సు వచ్చాయి..."

"ఊఁ-అలా చెప్పు!- ఈవిడిద్వారా వచ్చుంటుంది," అన్నాడు దక్షిణామూర్తి ఆశ్చర్య పడకుండా.

"ఈవిడ, ఈవిడంటున్నా రేమిటండీ- ఎవరో పక్కనే ఉన్నట్టు అదేదో బంజారాహిల్స్‌కి వెళ్ళిపోయుంటుంది!"

దక్షిణామూర్తి నవ్వేశాడు. 'అబ్బో, అబ్బో! బంజారా హిల్స్! చాలాదూరం వెళ్ళిందన్నమాట, వ్యవహారం!- జాగర్త సుమా! అక్కడ మేడల గోడలే కాదు; మనుషుల మనసులూ రాళ్ళ మయంగా ఉండొచ్చు!" పరిహాసం మేళవించిన మందహాసం చిందు రుతూ, దక్షిణామూర్తి దక్షిణహస్తంతో వ్యాసమూర్తి వీపుమీద ఓ బరువైన గుల్ల దెబ్బ వేశాడు.

దక్షిణామూర్తి ధోరణి చాలా ఎబ్బెట్టుగానే ఉంది. అయినా సంతోషంలో, ఆనందాతిరేకంలో, తను మంచి ఉద్యోగం సంపాదించేడన్న సంగతి నలుగురూ తెలుసుకుంటున్నారన్న గర్వంలో. గుర్తించికూడా పట్టించుకోలేదు వ్యాసమూర్తి.

తనకీ ఆవిడకీ పరిచయం కావడం, అవంతా వరసగా చెప్పేశాడు.

దక్షిణామూర్తి డిప్లొమాటిక్‌గా నవ్వేడు.

'ఉహూఁ... హనుమంతరావుగారూళ్ళో ఉన్నారా?'

'లేదు. 'టూర్ ప్రోగ్రాం ప్రకారం యివాళ రాజమండ్రిలో ఉంటారు. ఐదారు రోజుల్లో వొచ్చేస్తారు...'

'ఆయనేం చెప్పారు నీతో, ఉవిణ్ణిగురించి?'

'ఏం చెప్పలేదు. ఫలానా చోట వాళ్ళిల్లు; ఆవిడకి నీ గురించి ఫోనులో చెప్పాను ఓసారి నువ్వెళ్ళి కనబడు; నీకు తప్పకుండా హెల్ప్ చేస్తుంది; అన్నారు—'

'ఆవిడ ఎవరూ ఏం కథా – ఇవేం చెప్పలేదూ—'

'ఆవిడ డాక్టర్ రాజారావుగారి భార్య?'

'అది సరేలెవోయ్—అసలు సంగతేం చెప్పలేదన్నమాట... పోనీ లే—నిన్నెలా చూస్తోంది?'

'చాలా దయగా చూస్తోంది?—'

దక్షిణామూర్తి మళ్ళీ భావగర్భితంగా నవ్వాడు. 'దయేమిటోయ్, వెర్రివాడా! దయ చాలారోజులై ఆవిడ లోకాన్ని విడిచి వెళ్ళిపోయింది. ఆప్యాయం అను, ఇష్టం అను, ఇంకేదేనా అను. అందులో కరుణా సేవిగారా!— పేరుకిమాత్రం కరుణ!— చేసేపన్లు—'

'ఏం చేస్తుందేం?'

'ఏం చేస్తుందా?— మొగాళ్ళని ఆడిస్తుంది. మొగాళ్ళతో ఆడుకుంటుంది. నీక్కూడా అదృష్టం పట్టిందేమోనని!—'

ఛీ ఛీ—ఏమిటండీ, మీ మాటలు!'

● ● ●

"ఊహూ... ఏం, అపిడంపంగా లేదా?"

"... ... ..."

"చాలా కీర్తిగా లేదా, కలుపుగోలుతనంగా లేదా?— మొగాళ్ళని త్రిప్పి వెధవల్ని చేసి పడేసేవి ఏమిటి నేను, ఆవిడ దగ్గర?"

"నా కర్థం కావడం లేదు—"

"...మొదట్లో ఎవడికి మాత్రం అర్థమై ఏడిసింది గనక! నువ్వింపాక విన్నట్టు, ఆవిడ డాక్టర్ రాజారావుగారి భార్య అని మాత్రం అందరికీ అర్థమౌతుంది... ఆవిడకున్న పలుకుబడి అసలు రాజారావుగారి కుందా అని!— ఐ. సి. యస్ ఆఫీసర్లు గవర్నరు, గవర్నమెంట్ సెక్రటరీలూ, సర్వీస్ కమీషన్ మెంబర్లు, రివెన్యూ బోర్డు మెంబర్లూ, ఐ. జి. ఆఫ్ పోలీసూ, కార్పొరేషన్ మేయరూ— రిజ్, పెర్సిస్, రాక్ కెసిల్ లాంటి హోటళ్ళు—సవాయ్, మంజూస్, లిడోన్, విక్టోరియాస్ లాంటి బార్లు— ఆవిడ మాట తీసెయ్యగల మహానుభావుడీ జంట నగరాల్లో లేడు నాయనా—అలాంటావిడతో పరిచయం అంటే అదృష్టంగాక మరేమిటి?"

వ్యాసమూర్తి కళ్లు మెరిశాయి.

"—ఈవిడ మొదట్లో పిఠాపురం దగ్గిర ఏ వూరునుంచో వచ్చిందయ్యా. బాగా చదువుకుంది. ఆంధ్రా యూనివర్శిటీలో పోస్టు గ్రాడ్యుయేట్ — చదివిందో, ఒడ్డెక్కించిందో తెలీదు ... మామూలుగా మేరేజ్ కాలేదు. ఎవరితోటో వెళ్ళిపోయిందనీ, ఒక కొడుకో, కూతురో పుట్టడం కూడా జరిగిందనీ చెప్పుకుంటారు—పరమాత్ముడి కెరుక!—ఆనర్స్ చదువుతూ వుండగా ఒక పెద్ద ఎలక్ట్రికల్ ఇంజనీర్—రిటైరయిపోతూ ఉన్నాయన— ఈవిణ్ణి చేరదీసేడు—ఆయనతో ఎనిమిదేళ్లుంది. ఆయన పోతో

పోతూ ఆస్తంతా ఈవిడకే పెట్టి వెళ్ళాడు. డబ్బుచూసి అనేకమంది వెంటబడ్డారు... కొంచెం అనుభవం, బలం, వచ్చేయిగా! ఎవర్నీ చేరనివ్వలేదు... అలా కొంతకాలం స్వేచ్ఛగా, పెద్ద పెద్ద వాళ్ళతో మాత్రం పరిచయం చేసుకొని వాళ్ళలోనే తిరుగుతూ—అంతా అప్ పెన్ట్ క్రెసీలో అనుకో—గడిపేసింది... రాజారావుగారి పరిచయం అయి: ఆరేళ్ళయింది. ఈ ఆరేళ్ళు ఆవిడ ఆడింది ఆటా పాడింది పాటా... ఆయన కేం టీ, పెద్దవాడు!—ముగ్గురు కొడుకులున్నారు; ఒకడు యూ. కే లోనూ ఇద్దరు అమెరికాలోనూ సెటిలై పోయేరు. ఇంకెవ్వరూ లేరు; లంకంత యిల్లూ, గంపెడంత ఆస్తీ కొండంత ప్రతిష్ఠా తప్ప!... అలాంటప్పుడు ఈవిడ తటస్థపడింది: తెలివీ, అందం, యౌవనం, హుషారూ, మాట నెగ్గేరితనం వున్న మనిషి—ఇన్నాళ్ళకి మింటి మొగవాణ్ణి సంతోషంలో వూగించడంలో వూరించడంలో ఆరితేరున్న చాకచక్యం లోకంలో చాలా అరుదంటారు ... ఆయన స్వర్గం అనుభవించి ఆనందపు లోతులూ, అనురాగపుటంచులూ చూసేడు... ఇప్పుడిప్పుడు ఆవిడ చేసేపన్లు — అన్నీ కాకపోయినా కొన్ని—ఆయన కర్ణాకర్ణిగా వినేసరికి — చాలా బాధపడి, ఈవిడ ఎలాగైనా వదుల్తే బావుణ్ణురా అని చూస్తున్నాడు ... ఒకానొక సందర్భంలో డైవోర్స్‌కి లక్ష రూపాయలు ఆఫర్ చేసేడని చెప్పుకుంటారు..."

"ఇవన్నీ నా కెందుకంట?— నేనేదో హనుమంతరావుగారు పంపేరుకదా అని వెళ్ళేను; ఆవిడ రికమెండ్ చేస్తే సెలక్షన్ ఒస్తుందన్నారు; ఒచ్చింది...!"

"అంతె అనుకుంటున్నావా? ... వెర్రినాయన!... ...అంత సుళువా, ఆవిడ పంజరంలోంచి పరారై పారిపోడం! శ్లేష్మంలో పడ్డ ఈగ నయం! ఆవిడ కిష్టం ఉండనీ, ఉండక పోనీ: నీ కావిడ వెంట పడదామనిపించేటంతవరకూ తెస్తుంది. ఏ చేత యామండీ అనిపించుకుంటుంది: నిన్ను ఏం పోయ్ అంటుంది. ఇవ్వాండీ

అని పదే పదే అడిగించుకుంటుంది; ఇస్తాను రేపురా అంటుంది. వెయ్యేళ్ళు తలపెట్టి వేలిచుట్టూ తిప్పుకుంటుంది. ఒక్కొక్క మొగ వాణ్ని ఒక్కొక్క బీర్ బాటిల్‌కన్నా కనాకష్టంగా చూసి అవతల విసిరేస్తుంది ... తిరిగి చూసేసరికి వెంటపోగుమిగిలి వుంటుందంతప్ప ఈ వెధవాయగారు చేసేదేమీ వుండదు ... !'

ఏదో ఉపన్యాసం విన్నట్టుండడం దగ్గర్నుంచి ఎడ్వెంచర్ సినిమా చూసి నట్టుండడం వరకూ అనుభవాలు పొందేడు వ్యాసమూర్తి. 'అలా వున్నాళ్ళు సాగుతుందండీ ఆవిడకి మాత్రం?... ఇంతకాలంది సతిపిస్తే యెంత పగ ప్రబలుతుంది!'

దక్షిణామూర్తి ఎగతాళిగా నవ్వాడు. మళ్ళీ మొహం చిట్లించు కొని అన్నాడు: 'పగ!... పిప్పడ్డం ఎంతసేపు, పగాసీకి కోర గాకుండా ఎగిరిపోయి చావడమూ ఎంతసేపు! రాళ్ళు ఆవిడకి తగలవు; చిత్తమా మెది ఉడకదు... చిరునవ్వుతో చిదంబరం పంపేస్తుం దిరా నాయన! పలుకుబడి పళ్ళతోటలా వున్న మనిషికి పగే ఒక భయమా?'

—అప్పుడప్పుడు ఆవిడకి కనబడి నా విశ్వాసాన్నీ కృతజ్ఞతనీ తెలియజేస్తూ వుండాలని గంటన్నర క్రితం చేసుకున్న నిర్ణయాన్ని తుడిచి అవతల పారేశాడు వ్యాసమూర్తి.

•　　•　　•

కాని, ఆవిడ వొదిలిందా?...

...సరిగ్గా ఐదో రోజున—ఏదో కారు— గన్‌ఫౌండ్రీ సందుల్లో గర్జించుకొంటూ గన్ పేల్చినట్టు బేక్ ఫైరింగు చేసుకుంటూ, తిరిగి తిరిగి, ఆఖరికి వ్యాసమూర్తి రూమున్న యింటిముందు ఆగింది.

కింద— 'బ్రహ్మచారీ మఠ్'లో వుంటున్న సిద్ధేశ్వర్ పెర్షాద్‌ని 'వ్యాస్‌మూర్తీ కహాఁ రహతే హై?' అని అడిగిన కరుణాదేవి కంఠ

స్వరూపాన్ని వ్యాసమూర్తి గుర్తుపట్టాడు. అంతే—గడ్డంగీస్తున్న అతని రేజర్ జారిపడ్డట్టయింది. అతను వూహించసాగాడు ... వాడు బహుశా ఆవిడ రూపానికి పరవశించి; చొరవకి ఆశ్చర్యపడి, అధికారానికి భయపడి; అవన్నీ చూసి నిర్ఘాంతపడి – నోటంట మాట రాక, ఒక వేలు పైకి చూపించి, "ఊపర్" అన్నట్టు తల యెగరేసి, వొగుస్తున్న కత్తో, రాబోయిన మాటని మింగేసుంటాడు – టైమ్ లేదు. మెట్లెక్కి ఆవిడ మేడమీద కొచ్చేస్తూవుంటే, ప్రేమతో తయారు చెయ్యబడ్డ 'మందా' – తన రూమ్‌లో వున్న ఒకే వొక ఫర్నిచర్ పీస్‌ని ఖాళీచెయ్యటానికి వ్యాసమూర్తి పడ్డ యాతన వర్ణనాతీతం... దానిమీద గుడ్డు సూదుల దగ్గర్నుంచీ వెండగింజల వరకూ వున్నాయి

"నమస్కారమండీ." అన్నాడతను; ఆవిడ ద్వారం అవతల కనబడగానే.

"నమస్కారం! ..ఇక్కడుంటున్నావా, నువ్వు!– నువ్విచ్చిన డోర్‌నంబరులో ఈ యిల్లు కనిపెట్టినందుకు నువ్వుగాని, ఈ కార్పొరేషన్ వాళ్ళు గాని తన కేదైనా స్పెషల్ ప్రయిజ్ యివ్వాలంటున్నాడు మా డ్రైవరు!"

"క్షమించండి. మా రూమ్‌లోకి తమలాంటి వారొస్తే కూచుందికి కూడా ఏమీ లేవు అలా దయచెయ్యండి. ఆ డ్రైవర్ని మరెవర్నో తోలెయ్యలేకపోయారా, నేను రాకపోయానా? ఈ దర్టీ ప్లేస్‌కి మీరు రావడం..."

"అదేం లేదులే; బాధపడకు. నాలుగైదు నెలల్లో నువ్వే సంపాదిస్తావు; ఫర్నిచర్ కేముంది!...సరే నువ్వెంతసేపట్లో బయల్దేర గలవు? మనం అలా వెళ్ళాలి..."

వాచీ చూసే మిషతో ఆవిడ పక్కకి తిరిగి నవ్వుకుంటూ వుంటే పరధ్యానంగా తనమొహం అద్దంలో చూసుకొని,సబ్బురాసిన

సగం గీసిన ఈ మొహాన్ని ఈవిడ యింతసేపూ నవ్వకుండా యెలా చూడగలిగిందా అని ఆశ్చర్యపడ్డంలో, ఆవిడడిగిన ప్రశ్నకి సమాధానం చెప్పడం మరిచిపోయాడు వ్యాసమూర్తి.

'వాకో చిన్న సాయంచేసి పెట్టాలి నువ్వు...'

'నేనా ?... మీకా ?... సాయంచేసి పెట్టడమా ?... మీరు ఫోన్‌చేస్తే పెద్దపెద్దవాళ్ళు మీ ముందుంటారు వాలతారు...'

కరుణాదేవి నవ్వేసింది. 'ఇది పెద్దవాళ్ళ కప్పగించే పని కాదులే...'

ఎక్కడో ఏదో ఫర్నిచర్ కంపెనీ ఉందట ... వాళ్ళదగ్గర ఏవో స్పెషల్ క్వాలిటీ పెయింట్స్ ఉంటాయట. అవి ప్రత్యేకం వాళ్ళ స్పెషల్ లైసెన్స్ క్రింద ఇంగ్లాండ్‌నించి వస్తాయట... ఆ ఫర్నిచర్ కంపెనీ వాళ్ళతో మాట్లాడి, నాలుగు రకాల రంగులూ నాలుగు డబ్బాలు రిజర్వ్ చేయించి; ఆవిడ వేరేచోట, వేరే ప్యాట్రన్‌లో తయారు చేయిస్తోన్న ఫర్నిచర్‌కి ఆ కంపెనీ స్ప్రేయింగ్ మెషీన్స్‌తో వేయించాలి...

'దీంట్లో నే చేసే దేముందండి ?... వా ళ్ళెవరో ఎక్కడుంటారో కూడా నే నెరగను...'

'నేను మాత్రం ఎరుగుదునా ? — నా పక్కన నిలబడ్డమే; నువ్వు చేసేదల్లాను !... మిగతాదంతా నే చూసుకుంటాను... రెడీయేనా ?... బయల్దేరు మరి !'

'అసలావిడ తత్వమే అంత,' అన్నాడు దక్షిణామూర్తి... 'ఆవిడపని ఆవిడ చేసుకోగలదు; అలా చేసుకోని వ్యాలికూడాను... కాని పక్కన ఎవడో ఒకడు నిలబడాలి!— అది జవాబుదారికే అనుకో లేకపోతే డాబుసరికే అనుకో— మొత్తంమీద ఎవడో ఒకడు వుండవలసిందే! ...

'—నువ్వావిణ్ణి ఒదలొద్దు... ఎప్పుడైతే నీ రూమ్‌కి రావడం కూడా ప్రారంభించిందో, అప్పుడే కథ చాలావరకూ వెళ్ళిం దన్నమాట... ఈ మాత్రం గౌరవం చాలా రోజుల్నించీ ఎవరికీ జరగ లేదు... ఈమధ్య చిన్న కుర్రాళ్ళమీదికి పోతోంది లే... దానివొక్కటి మాత్రం గుర్తుపెట్టుకో; నీ బెజవాడ యిస్సారార్ కాలేజి టెక్నిక్స్ ఏమీ పనిచెయ్యవిక్కడ... అరితేరిన బుర్ర: అతి జాగ్రత్తగా వుం డాలి... అంతెందుకూ: ఎక్కడా పప్పులో కాలు వెయ్యకుండా వ్యవహారం చివరంటా నడిపించి ఒడ్డెక్కిస్తే నీకు నాదో స్పెషల్ ప్రయిజ్... ప్రస్తుతానికి ఇదీ—'

వ్యాసమూర్తి నరాలు జివ్వుమన్నాయి. ఆలోచించడాని కిష్టంలేనంత హడావుడి పడ్డాడు. అతని మనస్సు మాత్రం దక్షిణా మూర్తి సూచించిన ధోరణిలో కొట్టుకుపోతోంది. 'ఏమిటంటావోయ్, అది!' అన్నాడు ప్రస్తుతానికి హాస్యా, సందేహాలు అడగకూడనివిగా మిగిలి, ఇంకిపోయాయి.

'ఇది థియేటర్ అనీ, ఒక నవలలే. సోమర్సెట్ మామ్ అన్న అన్నతను వ్రాసేడు... చదువు. నీకు బాగా, టెక్స్ట్‌బుక్కులా పని చేస్తుంది...'

• • •

అవకాశంకోసం వెతుక్కోడం వ్యాసమూర్తి కొక వ్యాపక మైపోయింది ... ఆవిడకీ తనకీ ఏమన్నా సాపత్యం సమత్వం ఉన్నాయా? ఏమిటి సంబంధం? ఇది—ఈ ధోరణి నిజమేనా? అన్న ప్రశ్నలేవు... ఉన్న క్షణాల్లో కొట్టొచ్చినట్టు తెలుస్తూనే ఉంటుంది. అంతెత్తున వుంటుంది ఎందునా, ఆవిడ. తను చాలా అల్పుడేమో... కాని అలా అనుకోడం యిష్టం వుండదు. అలా ఎంతోసేపు ఆలో చించడు... ఆవిడ కొకబాయ్ ఫ్రెండు అవసరం కాబో లనిపిస్తోంది. దానికి కారణాలూ, ఆర్గ్యుమెంట్లూ, ఒకవేళ ఆవిడకి బాయ్ ఫ్రెండే

కాపలివచ్చిన సమస్యలలో తోసుకున్నా చిక్కు ఏమవుతుంది?... అందుచేత ఎలాగో ఒకలాగ ఆవిడతో అనుబంధం తెగకుండా బంధం గట్టి పడేటట్టు జాగ్రత్తపడాలి—ఇదీ దక్షిణామూర్తిగారి వుద్బోధా. తనకి సంభాషింపించిన రీతినూ. రోజూ కలుస్తాడు. ఎంతవరకూ వచ్చిందో చెప్పమంటాడు. ఏవో సలహాలు చెబుతాడు. చక్కగా వివరిస్తాడు: చక్కని ఉదాహరణలు చెస్తాడు. వాతావరణంలా, వ్యసనంలా, చుట్టూ వ్యాపిస్తాడు.

చివరికి ఓ అవసరంలాటి అవకాశం తగిలింది.

'ఇక్కడ హైదరాబాద్‌లోనూ ఒక కేస్ వాళ్ళు. ఈ పనికి ట్రెయినింగ్ అవుతుంటే వుంటేకూడా, నన్ను కర్నూల్ వేసేం సామ్యం తున్నారండి. నేను యం.ఏ., యల్బి. చదువుకుందామని పుస్తకాలు పోగుచేసేను, నాతో సహా చదవడానికి కో అబ్బాయిని సెలెక్ట్ చేసుకున్నాను. ఇంక ఫీజు కట్టడ మాలస్యం. ఇప్పుడు కర్నూల్ వెళ్ళిపోతే–'

'ఇది చాలా సిల్లీగా ఉంది ఆఫీసర్లు బాధపడతారు... వాళ్ళ ఆఫీసుల్లో, కార్యనిర్వహణ కోసం లక్ష ఆర్డర్స్ వేస్తారు. అన్నీ సదుపాయంగానే ఉండవు అక్కడా ఏదో ఒక ఆర్డర్ ఎవరికో వొకరికి ఇబ్బందిగానే ఉంటుంది: అలా అని అన్నీ మారుస్తూ కూర్చుంటే వాళ్ళు పనిచేయించుకోడం ఎలాగిక?... ప్రతీసారీ ఇలా ఒకరిమీద ఆధారపడి ఉద్యోగం ఎంతకాలం చేస్తావు!'

'ఈ ఒక్కసారికీ మీరు నాకి సాయం చెయ్యాలండి. ఫీజ్ కట్టేసిన తరవాత కోర్స్ అయ్యేవరకూ మార్చరు...'

కరుణాదేవి నవ్వుతుండా వొక్క నిమిషం కూచుంటే, దీనంగా ఏదేనా అందామనీ, నేననకపోతే మాత్రం ఆవిడ నన్ని ఊర్కొంచిచూస్తూ వెళ్ళిపోనిస్తుంది అనీ – అనుకొన్నాడు. కష్టపడి నోరుమూసుకు కూర్చున్నాడు.

'హనుమంతరావుగార్ని కన్సల్ట్ చేసే

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ
గ్రంథాలయం

'ఏదండీ. నిన్న ఆయనకోసం ఆఫీసుకి వెళితే లేరు...'

'ఇంటి కెళ్ళేవా. మరి?'

'లేదండి ...'

'ఏం ? ... అప్పుడే ఆ యిల్లు మరిచిపోయావా, లేకపోతే ఆ ఇంటికి వెళ్ళకూడదనుకున్నావా ?...నువ్వు కనబడ్డం లేదని నాతో వచ్చి చెప్పాడాయన! ఇదేం బావులేదు... సరే; మీ డిపార్ట్ మెంట్ హెడ్‌కి ఫోన్ డయల్ చెయ్యి; మాట్లాడదాం... ఇంతకీ ఈ ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆపుచెయ్యమని వ్యక్తిగతంగా నువ్వు దరఖాస్తు పెట్టేవా, లేకపోతే వాళ్ళని నీ వేటితో సర్‌ప్రైజ్ చేద్దామను కుంటున్నావా ?'

'పెట్టేనండి. పిటిషన్–'

'సరే డయల్ చెయ్యి, నెంబరు—సాయంత్రం లోపుగా హనుమంతరావుగార్ని కలు.'

ఆ సాయంత్రం వ్యాసమూర్తి బాధ భరించలేక దక్షిణామూర్తి దగ్గర కెళ్ళాడు.

'ఎక్కడో పల్టీ కొట్టుంటుంది; నిన్ననో మొన్నోను! ఆ అక్కను కాస్తా నీ మీద తీర్చుకొంది అంతే. కంగారు పడకు. చనువు తీసుకుందన్న మాట. లేకపోతే చీవాట్లెలా వేస్తుంది...?'

వ్యాసమూర్తి కొక్క ముక్క కూడా బోధపడలేదు.

'పల్టీ కొట్టడమేమిటండీ ?'

'అలాకూడా అవుతూ ఉంటుందోయ్, అప్పుడప్పుడూ!... ఏముంది, ఆ కష్టాలంటుపోవడం మగాళ్ళతో సమంగా కార్లూ, డ్రింక్సూ వ్యవహారం! ఎవణ్ణో ఒకణ్ణి వెర్రెత్తించి వేలిచుట్టూ తిప్పు కోవడం, వాడు గేటు దాకా వొచ్చి బెదిరిపోయి క్షమించమ్మా

అనడం లేకపోతే యేమిటి? ఆవిడ తప్పకుండా ముప్ఫయ్యేనో ముప్ఫయ్యెనిమిదో ఉంటాయా: పద్దెనిమిదేళ్ళవాళ్లా ముస్తాబు చేసుకుం ముద్దులు కురుస్తుంది. అదిమాత్రం కొందరికి కడుపులోంచీ వికారం పుట్టుకొచ్చిందంటే, ఆశ్చర్యం ఏముంది?—'

'ఏమిటన్నారూ?— ఆవిడకి ముప్ఫయ్యేడేళ్లా? ఇరవయ్యారో ఇరవయ్యేడో ఉంటాయనుకుంటున్నాను'

'అనుకో, అనుకో! నీ కలా అనిపించడమే మంచిది! గుడ్‌లక్ !!'

• • •

వరల్డ్ బైనైట్ సినిమా వచ్చింది టివోలీలోకి. అక్కడ ఆవిడ కారుఆగివుంది, ఆవిడ కనిపించలేదు .. ఫస్ట్‌క్లాస్ క్యూలో నిలబడ్డాడు వ్యాసమూర్తి... కాళ్ళు క్యూలో ముందుకి ఒక్క వేపుమాత్రం కదులుతున్నా, కళ్ళు ఆవిడకోసం నాలుగువేపులా వెతుకుతూనేఉన్నాయి... మనస్సు ఆవిడ గురించి పరిపరివిధాల ఆలోచిస్తూనేఉంది... సినిమా కొచ్చిందా? కూడా ఎవరొచ్చేరో!... ఎవడో, ఆ అదృష్టవంతుడు: చూడాలి. దక్షిణామూర్తి చెప్పినట్టు దురదృష్టవంతుడేమో, ఒకవేళ! ఏ టిక్కట్టో! రిజర్వుడు క్లాస్‌కి ఎడ్వాన్సు బుకింగు: బహుశా ఫోన్‌లోనే చేసేసుంటారు... వాళ్ళ పక్కనో, వెనకనో సీటు సంపాదించి కూర్చోగలిగితే కొంత బోధపడుతుందేమో ... డబ్బులు చాలేటట్టు లేవు'... 'వన్ టికెట్ ప్లీజ్ ...' ఆ కొద్దక్షణాలూ కౌంటర్లో తలా, కాళ్ళూ పెట్టి యువతలపడి ఇటుచూసేసరికి, అదుగో ఆవిడ; ఇదుగో ఆవిడ లోకసమ్మోహనకరంగా వొదిలిన పైటచెంగు!...

'నమస్కారమండీ ...'

'నమస్కారం! ... ... సినిమా కొచ్చేవా?'

"ఇప్రసండి..." తన చేతిలో టికెట్టు తన క్లాసేమిటో మొహమాటపడుతూ చెప్పేసిన తర్వాత జేబులో పెట్టుకున్నాడు, "ఒక్కరే వొచ్చినట్టున్నారే—?"

"అవును..." కరుణాదేవి విశాలంగా నవ్వింది, "...ఒక్కర్తెనే రావడం చాలా ఏళ్ళ తరవాత మొదటిసారి... ఒడ్డిగా రమ్మాయి— తార; ఒస్తానంటె... పావు గంటనించి వెయిట్ చేస్తున్నాను... ఇప్పుడే ఫోన్ చేసేను... ఇంటి దగ్గర మధ్యాన్నం మూడింటికే బయల్దేరిందట; కారు తీసుకుని... ఏ ఫ్రెండ్స్ యిళ్ళల్లో తిరుగుతోందో—!"

"ఒస్తారనుకుంటానండి — కార్లో కద! ఏ క్షణం వచ్చినా రావచ్చు!"

"ఆఫ్‌కోర్స్... అయినా ఓ అరగంటకంటే ఎక్కువ సేపు పట్టుకో లేదు..."

మాసీ వెళ్ళిపోతుం దనుకున్నాడు వ్యాసమూర్తి... కాని అటు మొదలెట్టిన యిటైపోసి పోలోకి గేట్ దగ్గరుండే అతను—"ఎనీవన్ బై నేమ్ వ్యాస్‌మూర్తి—?" అంటూ వెతుక్కుంటూ తన దగ్గర కొచ్చి "ఎక్స్‌క్యూజ్‌మీసార్... మేడమ్ వాంట్స్యూ—" అన్నాడు.

ఆవిడతో వెనక సీట్లో కూర్చుని కారులో వెళ్ళడంకోసం, తన రూమ్ దగ్గర డ్రాప్ చేయించుకోడం కోసం తను తెచ్చిన సైకిల్ టివోలీ కాంపౌండ్‌లోనే వొదిలిపెట్టి, పొద్దుటే రూపాయిన్నర అదనంగా చెల్లించి తెచ్చుకోడంకూడా, అన్నిటితోబాటు మరిచిపోడం కష్టం...

"ఎంతవరకూ ఒచ్చింది?" అంటూ దక్షిణామూర్తి రూమ్ కొచ్చేడు.

వ్యాసమూర్తి నవ్వేసి ఊరుకున్నాడు. ఎంత అడిగినా ఏం లేదన్నాడు.

'పోనీ, అంతవరకూ ఒచ్చింది గద!—ఇలాంటి విషయాల్లో నవ్వేసి ఏం లేదనడం సాధారణంగా ఎప్పుడు జరుగుతుందో నాకు తెలుసులేవోయ్.'

దేవాంతకుడు...

'—రిలయబుల్ సర్కిల్స్‌లో రూమర్ ఒకటి బైలుదేరింది. విన్నావా? — రాజారావుగారు ఫారిన్ వెళ్ళిపోతూ — అట్నుంచొచ్చే వేళకి డైవోర్స్‌కి సిద్ధంగా ఉండమని చెప్పి వెళ్ళేరుటోయ్, ఓ దేవిగార్ని! లక్షకాదు; రెండైనా సరే, యిచ్చేసి సెటిల్ చెయ్యమని లాయర్ ముకుందంగారికి ఇన్‌స్ట్రక్షన్స్ యిచ్చేరుట... దేవిగారు బార్ మెంబర్సులో వో జూనియర్‌నో, లేక నీ లాగ లైఫ్‌లో కొత్తగా అడుగు పెడుతున్న బ్లూమింగ్ అండ్ బ్యూటిఫుల్ గాణ్ణో సెలక్ట్ చేసుకుంటుందని—రూమర్ ... మరి నీ ఛాన్సెస్ ఎంతవరకో!'

'... ... ...'

'కాని ఒక్కటి మాత్రం జ్ఞాపకం పెట్టుకో. సర్వీస్ కమీషన్ పరీక్ష వ్రాసినట్టు కాదు. అక్కడ ఈవిడ రికమెండేషన్ పనిచేసింది గాని ఇక్కడ ఎవడి రికమెండేషనూ పనిచెయ్యదు...'

దక్షిణామూర్తి అలా వెళ్ళగానే మధురోహాల్లో మజ్జనా లాడని గాడు, వ్యాసమూర్తి... థియేటర్ పుస్తకం అలవోకగా తెరిచేడు. అది అతని అభిమాన పుస్తకం అయికూర్చుంది ... సోమర్‌సెట్ మాం ఆ పుస్తకాన్ని ముందుగానే వ్రాసేసినందుకు అతనికి మెత్తటికోపం ఒస్తూ వుంటుంది... కొన్ని ప్రకరణాలంటే అతనికి మాటలకంటే యిష్టం... నడివయస్సు దాటిన మహిళ; బాధ్యతలు తెలిసిన భామ—జొత్తిగా కొత్తవాడొకడు తారసపడి; మాసినగడ్డంతో మండ మీంచి బుజంమీద వరకూ పెట్టిన కితకితలకి సమాధానం చెప్ప లేకపోయింది. గౌరవనీయులూ, పెద్దలూ అయివుండి దాదాపు

చిన్నతనంనుంచీ తనని ఆరాధిస్తూ వాంఛిస్తే, ఆయనకి చివరకి ఆరాధనే మిగిల్చింది. తనకింద పనిచేసేవాడు, డబ్బులోగాని, పలుకుబడిలోగాని, ఆఖరికి తానాడే నాటకాలు బోధపర్చుకోడంలో గాని—ఎందునా తనకి ఈడుగాని వాణ్ణిపట్టేసి, సాక్షాత్తూ పునర్యౌవనం పొందింది... లోకం అంతా వొక నాటకరంగం, కాకపోతే వొక నర్తనశాల... దేనికి క్లైమ్‌రావాలని గాదు; ఉండాలని ఉండేమ సమయం చూచుకుని, సమయం కనిపెట్టి సమయం మించి పోకముందు అన్నిపన్లా పూర్తిచేసుకోవాలి...

ఈ విధంగా తక్కువ మగవాణ్ణి ఎంచుకోడం చరిత్ర ప్రసిద్ధంలాగే ఉంది... కారు డ్రైవర్లూ, కమతగాళ్ళూ, ఎకౌంటు గుమాస్తాలూ కథా నాయకులు కావటం అప్పుడప్పుడు అవుతూనే ఉంది... ఇందులో ఏదో ఉంది: లేకపోతే చరిత్ర చర్విత చర్వణం చేసి ఈ సత్యాన్ని పునః, పునఃప్రతిష్ఠ చెయ్యడం జరగదు...

తను ఆవిడ కంటె తక్కువవాడు కావడం—తన అనర్హత ఏలాగో, అర్హత అలాగే నేమో... ఈ అర్హతానర్హతల మధ్య, ఆడంబరాల ఆవేదనల మధ్య, తను ఎలా ఉత్తీర్ణుడు కావడం ?

4

ఏదెలా వున్నా దక్షిణామూర్తిగారు చెప్పింది నిజం—అనుకున్నాడు వ్యాసమూర్తి—ఈవిడ కెప్పుడూ ఒక మగవాడు పక్కన ఉండాలి...

అదృష్టదేవతగానీ, దురదృష్ట దేవతేగానీ — ప్రేమదేవత మాత్రం అవును...

మనుషుల్లో ఈ భావం ఎందుకు పుడుతుంది? దీనికి కారణం ఏమిటి; పరిధులెంతవరకు? తెలుసుకోడం వరకేగాని ఆచరణీయమైన నిర్ణయాలు చేసుకోడం కష్టం...ఏ వాగో స్తే దాంట్లో కొట్టుకుపోడం మనిషి లక్షణం ... అంతకంటె మించితే మానవాతీతం. మొదట మానవులు; తరవాత, ఓపిక, తీరిక ఉంటే మానవాతీతులు...

పరిస్థితులూ, అవకాశాలూ కూడి రాకపోతే ఎలాగైనా కాలక్షేపం చేసెయ్యొచ్చును...అవకాశం అంటే అనేక పరీక్షా సమయమే...వినియోగించుకోవడమూ; వ్యర్థం చేసుకోవడమూ?

ఆవిడ తన నిలా ఎందుకు ఆహ్వానించిందో? ఇది నిజంగా కాకతాళీయమా? అంతా నా?

తను ఏం చేస్తే మంచిదో; ఏం చెయ్యకపోతే మంచిదిగాదో—?

● ● ●

ఇప్పుడావిడ ఏం చేస్తూందో!—

కనిపెట్టడం పెద్ద కష్టం గాదు. బాత్‌రూమ్‌కేసి వెళితే వరండా పక్కన ఆవిడ గదికో క పెద్ద—జు పలకల కిటికీ ఉంది, ఆ కిటికీలోంచి సరిగ్గా మూసెయ్యని స్క్రీన్‌లోంచి, తిన్నగా ఆవిడ మంచం కనిపిస్తుంది.

ఆవిడ నిద్రపోడంలేదు...పుస్తకం చో కిందపడేసిన చప్పుడూ టీపాయ్ ఈడిస్తే అయ్యే బరబరా చప్పుడు వినిపిస్తూనే ఉన్నాయి; అప్పుడప్పుడు—

అవిడ వృద్ధేశమేమిటో... సుడిగాలికంటే విచ్చలవిడైన అవిడ చరిత్ర... ప్రేమపక్షులగురించి అవిడ ఉద్దేశాలు... కమ్ సెప్టెంబర్ దృశ్యాల సమక్షంలో అవిడ హర్షం. తన రూమ్‌లో ద్వయంపట్ల అవిడ సానుభూతి; కేంక్‌బంక్‌మీద కనుపించిన జంటని గురించిన సప్పటి ఆమె విర్య... ఇవి తనకి ప్రోత్సాహాన్నివ్వడానికేనా? చాలా ఋవి? వీటితో తను ఏటందుకు వెళ్ళవచ్చా?... ఇంతకంటే విపరంగా ఇంత సంస్కారం ఉన్నవారు చెప్పరేమో!...'

ఏమో... తొందర పదకూడదు... దక్షిణామూర్తి చెప్పినట్లు తొందరపడితే వ్యవహారం బెడిసిగొడుతుందేమో...

దక్షిణామూర్తి సిగ్గోసిరి... తొందరపడకపోతే... అవిడ అంత కవ్వా తొందరపడదు... ఎవరూ తొందరపడకుండా కూర్చుంటే, అవ కాశాలు మళ్ళీమళ్ళీ వస్తాయా?... ఎలాగో కల్పించుకుని అవకాశం సృష్టించొచ్చుగాని—అవి వెలితిగా కృతకంగా ఉంటాయేమో...

ఇంక ఆట్టే టైమ్ లేదు...

• • •

హాల్లో గడియారం ఒక గంట కొట్టింది. ఒంటి గంటా? అను కుంటూ వాచి చూసుకున్నాదు వ్యాసమూర్తి. ఒకటిన్నర... వ్యాస మూర్తి లేచాడు. లేచాడుగాని అతను నడవలేదు. అక్కడే నించు న్నాడు; ధైర్యం చెయ్యలేక.

ఏం చేద్దామని? అని మనస్సు నిలవదీసి అడుగుతోంది ... ఏమో... తెలియదని దబాయించి దాటేశాడు. ప్రశ్నని... అలాగే. నిస్సత్తువ సహాయంలో నిర్ణయం చేశటి చేసుకొని ద్వారం వరకూ వెళ్ళి తలుపు తెరిచాడు.

ఎదురుగా కరుణాదేవి గది... తలుపు పూర్తిగా మూసిలేదు. రెండు తలుపులమధ్య సన్నని సందు మిగిలిపోయి అందులోంచి వెలుతురు ఏటవాలుగా ఎటో వెళ్తోంది... ఆవిడ తలుపు తీసుంచడానికి కారణమేమిటో—అని ధైర్యం చెప్పుకున్నాడు వ్యాసమూర్తి.

సరిగ్గా అదే సమయానికి కరుణాదేవి గది తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. తెల్లని చీర కట్టుకున్న కరుణాదేవి ఒక్క నిమిషం ద్వారాని కడ్డంగా నిలుచుంది.

"నే కనుకున్నది నిజం..." అనుకున్నాడు వ్యాసమూర్తి.

చీకటి పల్చగా, మెత్తగా, అందంగా వుంది...

వ్యాసమూర్తి ఒక్కడుగు ముందుకు, ఆవిడ వేపు వేశాడు.

కరుణాదేవి తక్కున హాల్లో నాలుగు దీపాల స్విచ్ వేసింది. హాలంతా వెలుతురుమయమైంది... హఠాత్తుగా వొచ్చిన వెల్తుర్లో ఆమె మొహం చూడ్డానికి వ్యాసమూర్తి ధైర్యం చెయ్యలేదు. వెల్తురు చూడలేక కళ్ళూ, ఆవిణ్ని చూడలేక మనసూ, మిలమిల్లాడేయి. ఆ భయంలో, ఆ కంగారులో "నేను నేను—" అనకుండా నిల దొక్కుకున్నందుకు అనందించవలసొచ్చింది.

చిరునవ్వుతో కరుణాదేవి పలకరించింది "నీకు నిద్రపట్టలేదా ?"

'లేదండీ' అన్న మాట కూడా నోటంట పెగల్లేదు, వ్యాసమూర్తికి.

"నీకు శ్రమ యిస్తున్నందుకేమీ అనుకోకపోతే—నాకో చిన్న ఉపకారం చేసిపెట్టాలి..."

"ఓ, చెప్పండి!"

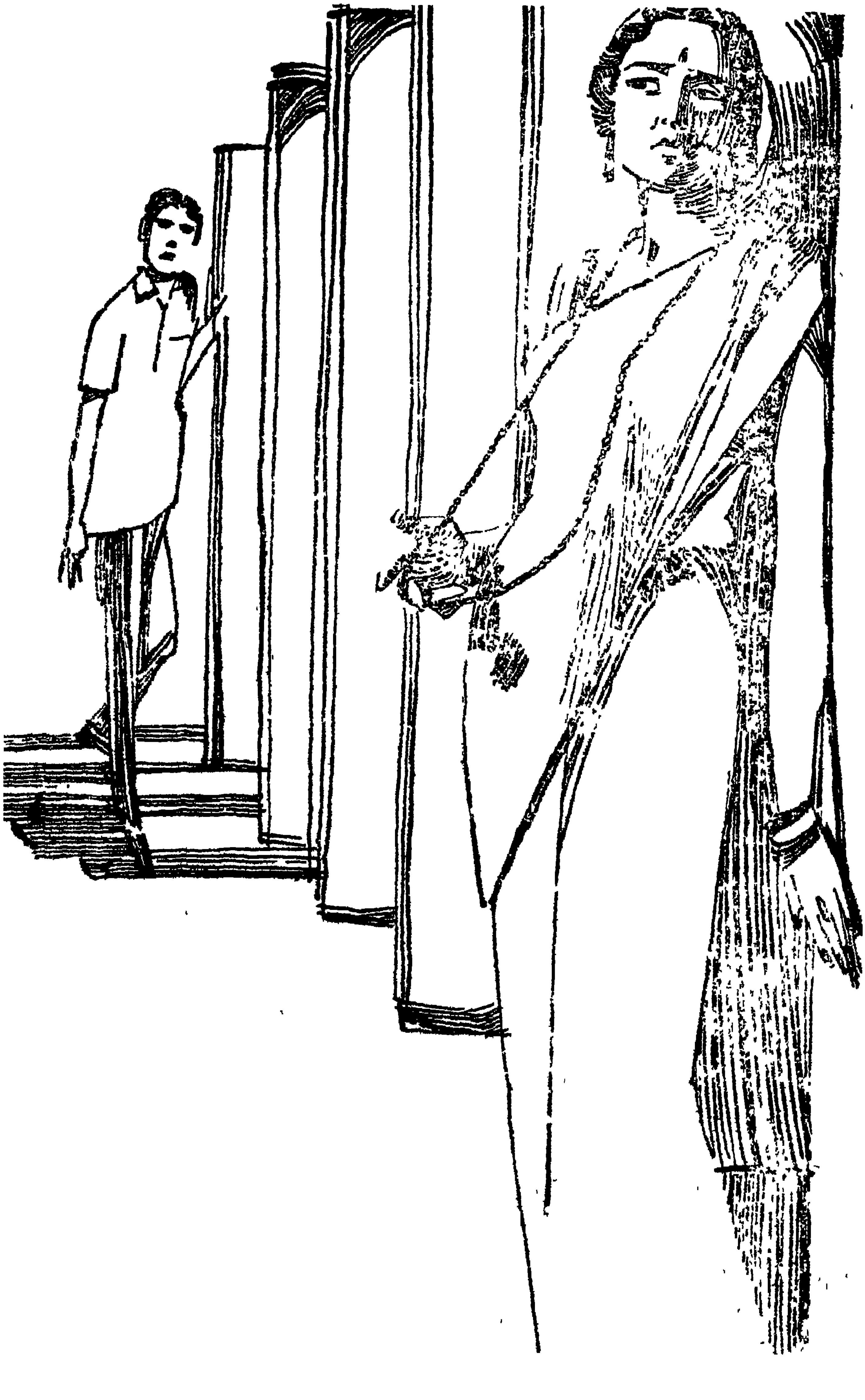

'...ఫ్రెండని, ఔట్ హౌస్‌లో డ్రైవరు పడుకొని నిద్రపోతూ వుంటాడు... వరండాలో ఒకొక్కసారి అతను లేచొస్తాడు. కారు తీసుకుని సిటీలోకి వెళ్ళి, షాపులో బ్రాందీ బాటిల్ తెచ్చిపెట్టాలి... మేం ఎప్పుడూ తెచ్చుకునే బార్‌వాళ్ళకి చీటీ రాసిస్తాను; ఓ అర డజను స్లీపింగ్ టాబ్లెట్స్‌కూడా యిస్తారు: తెచ్చిపెట్టు... లేకపోతే ఇవాళ ఇహ నిద్రపట్టేటట్టులేదు. ఈ అర్ధరాత్రిపూట ఆ డ్రైవర్ని లెమ్మంటే ఏడుస్తాడుగాని చేసేదేం లేదు... ఇంత నీరసంలో నేను డ్రైవ్ చెయ్యలేను...'

'డ్రైవర్ విసుక్కుంటే నేను డ్రైవ్‌చేసుకు వెళ్తానండీ ... నాకేంనీరసంలేదు; నిద్రపట్టాలేదు' అన్నాడు వ్యాసమూర్తి.

'వండర్‌ఫుల్. నీకు డ్రైవింగ్‌కూడా వచ్చా? చెప్పేవేకాదు, అలాంటప్పుడు ఆ డ్రైవర్ని లేపడం, వాడు విసుక్కోవడం, సరేలే అంటూ నువ్వెళ్ళడం అన్నీ ఎందుకు—? తిన్నగా షెడ్లో కారు తీసుకుని నువ్వే వెళ్ళొస్తే బావుంటుంది.'

'నా ఉద్దేశం కూడా అదేనండి.'

రెండు నిమిషాల్లో ఒక చీటీ, కారు తాళాలూ తెచ్చి యిచ్చింది కరుణారాణి. '... ఈ బార్ తెలుసా?' అంది.

'తెలుసు.'

• • •

ఉదయం ఎనిమిదిన్నరైంది.

వ్యాసమూర్తి, దక్షిణామూర్తిదగ్గర కెళదామని డ్రెస్ చేసుకున్నాడు; రూమ్‌కు తాళం పెట్టాడు.

క్రింద కారాగిన చప్పుడైంది.

చటుక్కున మేడమెట్లు దిగి వొచ్చేశాడు, వ్యాసమూర్తి.

కారు హనుమంతరావుగారిది. డ్రైవరు నమస్కారంచేసి చీటీ ఇచ్చాడు.

'గొప్ప ప్రమాదం జరిగింది. ఉన్నపళంగా బైలుదేరిరా— హనుమంతరావు.'

'ఏమైంది?'

'తెలీదుబాబూ.'

కారెక్కాడు వ్యాసమూర్తి. 'పద'

● ● ●

పోర్టికోలో కారాగింది ... హనుమంతరావుగారక్కడే సిద్ధంగాఉన్నారు.

'పంతులూ నువ్వు దిగిపో—'

'చిత్తం.'

'ఫ్రంట్ సీట్లోకి రా, మూర్తి!' అని హనుమంతరావుగారు కారెక్కి స్టార్ట్‌చేశాడు.

...కారు కాంపౌండ్ దాటి వెళ్తోంది.

'రాత్రేమైందిమూర్తి?'

వ్యాసమూర్తికి షాక్ తగిలినట్లయింది. తెల్లమొహం వేశాడు. కరుణాదేవి ఇంటిదగ్గర ఏమైందని అడుగుతున్నారని తెలిసింది.

'టైమ్ వేస్ట్‌చెయ్యకు...ఫరవాలేదు; చెప్పు.'

'సాయంత్రం ఆవిడ మా ఆఫీస్‌కొచ్చేశారండి. ఇద్దరం కలిసి సికింద్రాబాద్ వెళ్ళి ఆ ఫర్నిచర్ కంపెనీ ఆయనతో మాట్లాడామండి. లేటైపోయిందండి. తాజ్‌లో భోంచేసి రెండో ఆటకి ఇంగ్లీష్ పిక్చరుకు వెడదాం అన్నారండి... సినిమా నుంచొచ్చి బంగళాలో గెస్ట్ రూమ్‌లో పడుకున్నానండి. పొద్దుటే వచ్చేశానండి...' అని వ్యాసమూర్తి ఆయనవేపు చూశాడు.

ఆయన నమ్మలేదు. వ్యాసమూర్తి కళ్ళల్లోకి లోతుగా చూస్తూ '—నిన్న అర్ధరాత్రప్పుడు ఊళ్ళోకి పంపిందటగా!' అన్నాడు.

'...అప్పుడండి... రాత్రి ఒంటిగంటన్నరకి—హాస్టల్‌కి వెడదామని లేచానండి... 'నిద్దర పట్టట్లేదు; ఒక బ్రాందీ బాటిలూ అరడజను స్లీపింగ్ టాబ్లెట్స్ తెచ్చిపెట్టు'మని—బార్ మేనేజర్‌కి లెటర్ రాసిచ్చారండి. కారు తీసుకుని వెళ్ళొచ్చానండి... 'అక్కడ పెట్టిపో; నేను స్లీపింగ్ డోస్ వేసుకుంటాను; లేచేసరికి లేటవుతుంది; నువ్వు లేవగానే రాజ్యలక్ష్మి నడిగి కాఫీ తీసుకుని, డ్రైవర్ని కార్లో నీ రూమ్ దగ్గర డ్రాప్ చెయ్యమను' — అనేసి తలుపేసుకున్నారండి...'

'అంతేనా?'

'అంతేనండి'

హనుమంతరావుగారు వ్యాసమూర్తిని మరోకసారి తీక్షణంగా చూశాడు; వెంటనే చూపు రోడ్డుమీదికి మళ్ళించేడు. స్టీరింగ్‌వీల్ మీద, ఏదో పాటకి తాళంవేసినట్లు వేళ్ళతో కొట్టసాగాడు.

'ఏమైందండి? ఏదో ప్రమాదమని వ్రాసేరు!—' అన్నాడు వ్యాసమూర్తి.

హనుమంతరావుగారు అతని కళ్ళల్లోకి కటువుగా చూసేడు... మళ్ళీ ముఖం తిప్పేసుకుని ఐదు సెకండ్లు నిశ్శబ్దంగా ఊరుకున్నాడు 'కరుణాదేవి చచ్చిపోయిందోయ్.'

'అఁ!...' వ్యాసమూర్తి కంగారుపడి సీట్లో సగానికి లేచాడు.

'—నా ఉద్దేశ్యం ఏమిటంటే ... నువ్వు జరిగిందంతా చెప్పావా?'

వ్యాసమూర్తి వొణికిపోతున్నాడు. 'అవునండీ... అంతా... చెప్పేనండి'

'భయపడిపోకు ... భయపడి అబద్ధం చెప్పడంకన్నా ధైర్యంగా నిజం చెప్పడం మంచిది—'

'నే... న్నే... నిజమే చెప్పేనండీ.'

'అయితే ధైర్యంగా ఉండు... ఆవిడెవరు, నువ్వెవరు, నేనెవరు!... కాని, నువ్వూ నేనూ కలిసి ఆవిణ్ణి హత్య చేశామేమో అని... కనీసం నేను ఆవిణ్ణి చావకుండా ఆపేవాణ్ణనుకుంటాను... రాత్రి రెండు గంటలప్పుడు ఫోన్ చేసిందోయ్ 'గొప్ప ఆపదలో వున్నాను: రక్షించండి—' అంది.

ఏవో హిస్టీరిక్ షాక్స్ తగుల్తూనే ఉంటాయి. ఆవిడకి...కొన్ని వందలమంది ఫ్రెండ్సు; కొన్ని వెల యిన్సిడెంట్సు — అన్నీ దాదాపు ఎడ్వంచర్సే. ఏది జ్ఞాపకంవొచ్చి బాధపడుతోందో; వొంటరిగా ఉంది; అనుకున్నాను.

'చెప్పు—' అన్నాను.

'రక్షించండి! వెంటనే రండి'— అంది.

'దొంగలా, దొరలా—?' అన్నాను.

'ఏనాడూ కాదు... ఓ చిన్న అబ్బాయి... నన్ను ప్రేమిస్తున్నానంటాడు. నాకు చాలా నీరసంగా ఉంది. అతన్ని ఊళ్ళోకి పంపేను. అతను తిరిగి రాకముందు మీరు రావాలి. లేకపోతే ఏం జరుగుతుందో చెప్పలేను'—అంది.

'ఏమయినా బలప్రయోగం చేస్తున్నాడా?'— అన్నాను.

'ఛీఛీ, వాడి మొహం!— ఇంకా ప్రారంభంలో ఉన్నాడు... అసలు ఇవాళే మొదలు, వాడి బుద్ధి ఇది అని ఆలోచించడం, అనుకుంటాను ప్రస్తుతానికి అరడజను పేజీల ప్రేమలేఖ రాశాడు. అఫ్ కోర్స్— అతను అడక్కుండానే ఆ అనుమతి స్వీకరించాను' అని పకపకా నవ్వింది. 'మీరు వెంటనే బయల్దేరి వొచ్చెయ్యండి!—' అంది.

వాడెవడు?— అని నే నడగలేదు. అలా అడగడం మర్యాద కాదు. ఆవిడ చెప్పనూలేదు.

'సరే, నీరసంగా ఉందంటున్నావు గనక, ఇంట్లో బ్రాందీ ఉంటే కొట్టెయ్యి. బలప్రయోగం లేదంటున్నావు గనక, తలుపులు బిడాయించుకు హాయిగా నిద్రపో. పొద్దుటే వస్తాను; అబ్బాయి లేఖ మాత్రం వీలైతే దాచిపెట్టు; చూడాలనుంది'— అన్నాను.

'తరవాతేమైంది, మూర్తీ?— ఆ అబ్బాయి, నువ్వేగా!'

వ్యాసమూర్తి పెదవులు వొణికాయి '.. నే... న్నే నే— నండీ... కాని నే నబద్ధా లాడ్లేనండి... నేను సిటీలోంచొచ్చాక ఆవిడ నా మొహమైనా చూళ్ళేదండి. బాటిలూ పిల్సూ అందివ్వబోతే అందుకోలేదండి అక్కడ పెట్టిపో— అన్నారండి. నా వెనకే తలుపు గడియేసుకొన్నారండి' అతని కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఉద్యోగంకోసం ఆవిడ సాయం అపేక్షించడం, ఆవిడిచ్చిన మర్యాదా, దక్షిణామూర్తి వ్యాఖ్యానాలూ, తన చర్యలూ, ఆలోచనలు, తన మూలంగా ఆవిడ మానసిక అందోళన పొందడమూ, మ

ఊహించడం—అన్నీ తెలిసిపోతూ, మిశ్రితభావాలు అందజేస్తూ అతణ్ణి కలచివేశాయి. పశ్చాత్తాపానిక్కూడా వ్యవధీ అర్హతా లేనట్టయిపోయాడు. భయంలో కొట్టుకుంటున్నాడు.

మరి కొంతసేపు హనుమంతరావుగారు నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోతే వ్యాసమూర్తి తన భయాన్ని దాచటానికి ప్రయత్నిస్తూ సంభాషణ మొదలుపెట్టి ప్రతీ అక్షరంలోనూ వ్యక్తం చేసేవాడే. కాని 'కరుణా పిల్లా' దగ్గరుండగానే ఆయన '...ఆ వుత్తరం ఏదో సంగ్రహించావా?' అన్నాడు.

'లేదండి. అట్నుంచొచ్చాక నే నెంత వెతికినా కనిపించ లేదండి.'

హనుమంతరావుగారు వ్యాసమూర్తి వేపు చూశాడు. 'వెళ్ళు త్వరగా' అన్నాడు.

కారు కరుణాపిల్లా ఆవరణలో ప్రవేశించింది.

• • •

హనుమంతరావుగారు దిగగానే అక్కడ కూర్చున్న రాజ్యలక్ష్మి, కారు డ్రైవరూ లేచి నమస్కారాలు పెట్టారు. డ్రైవర్ని చేత్తో పిల్చి, 'కారు తీసుకు మనింటి కెళ్ళు. అమ్మగార్ని పెద్దమ్మాయిగార్నీ తీసుకురా!...పోలీసులకి ఫోన్ చేశావా?' అన్నాడు హనుమంతరావుగారు.

'లేదండీ—తమరొచ్చేక—'

'దట్స్‌రైట్, పోనీలే; నేను చేస్తాను—నువ్వు తొందరగా వెళ్ళు—రాజ్యలక్ష్మీ పద'

రాజ్యలక్ష్మి, వ్యాసమూర్తి ఆయనవెంట కరుణాదేవి గదివేపు వెళ్ళారు.

మంచంమీద, నన్నపిల్లో మీద, సౌందర్యం, ప్రేమా శాశ్వత నిద్రపోతున్నాయి... వ్యాసమూర్తి హనుమంతరావుగారివై పొక సారి చూసి, ఆయనంత న్యూట్రల్‌గా ఎలా చూస్తున్నాడా అని ఆశ్చర్యపోతూ, ఇంత త్వరగా అంత చెలాకీ అయిన మనిషి జ్ఞాపకాల పోగుగా మిగిలిపోయి జ్యోతి ఆరిపోయినందుకు భయపడి పోయి, దుఃఖాన్ని తుడుచుకుంటున్నాడు.

• • •

మూడు ఉత్తరాలు దొరికాయి, తలగడ క్రింద.

ఒకటి రాజారావు గారికి; సీల్డుకవరు, పెద్దది; బరువైంది.

రెండోది హనుమంతరావు గారికి; అంటించని కవరు.

మూడోది పోలీస్ కమీషనరుకు. కాగితం మడత.

హనుమంతరావుగారు ముందుగా కవరులోని కాగితం మడత విప్పి చదివేశాడు. కేవలం ఆత్మహత్యేననీ, కారణాలు చాలా ఆధ్యాత్మికమైననవీ, ఎవరికీ ఎలాంటి సంబంధం లేదనీ, సమ్మతిపూర్వకంగా స్పష్టం చేసినట్లు వ్రాసింది. అది చూచి తేలికపడి నిట్టూర్పు విడిచాడు.

• • •

హనుమంతరావుగారూ,

ఆఖరు నమస్కారం.

రాజారావుగారు అమెరికా వెళుతూ, కొడుకులు తన నుంచి దూరానికి తప్పించుకుంటున్నందుకు నొచ్చుకుంటూ, తన అపేక్ష అనే బలహీనతకీ, నా అసమర్థతకీ సిగ్గుపడుతూ మనకోసం, ఈ దేశంలో వుండిపోగలిగిన కొడుకు నొకణ్ని నే తిరిగొచ్చేవేళకి చూడ

మంటే — తల్లి తండ్రీలేని వాణ్ణి, బుద్ధీ జ్ఞానం ఉన్నవాణ్ణి, ఉగ్గుపాలూ అక్కర్లేనివాణ్ణి, అండా దండా కావల్సినవాణ్ణి — చూశాననీ, ఆయన చూస్తే తప్పకుండా మెచ్చుకుంటారనీ తెచ్చుకుంటారనీ, వారికీ తెలియజేశాను.

వాడు నా కొడుకే. లేకపోతే నాకు వాడిమీద పుత్రప్రేమ ఎందుక్కలుగుతుంది?

నా దృష్టి ఎప్పుడూ దెబ్బతినదు.. వాడు నిశ్చయంగా నా కొడుకే. ఇరవై రెండేళ్ళనాడు, పిఠాపురంలోని ఒక ధనవంతుడు నన్ను వైజాగ్‌లో కాలేజీలో చేర్చి, నా యోగక్షేమాలూ, సుఖ సౌఖ్యాలూ స్వయంగా వచ్చి విచారిస్తూవుండిన రోజుల్లో, ఏదో నర్సింగ్ హోమ్‌లో నా బిడ్డగా, వారిబిడ్డగా జన్మించికూడా, నాకుగాని వారికిగాని ఆ బిడ్డను పెంచే సాహసం, అదృష్టం లేక, అయిదు వేల రూపాయలతో తల్లిదండ్రుల్ని కొనుక్కున్న నెలతక్కువ బిడ్డ...ఎప్పటికైనా తెలుసుకుంటాననీ. మళ్ళీ చూస్తాననీ ఆశించలేదు. పుట్టుమచ్చలూ పోంకర్లూ ఏమీ గుర్తులేవు. ..అయినా మాత్రం నాదృష్టి దెబ్బతినదు ... ... పేరుపెట్టిన వారెవరో, పాలు పోసినవారెవరో.

పోతపాలతో, ఎరువు భావాల్తో పెరిగాడు గనకే, ఇలా బెడిసికొట్టింది. అమ్మెవరో, అతివెవరో తెలుసుకోలేకపోయిన మూర్ఖుడు.

జీవితాన్ని తిరగరానివంపులుతిప్పి, అన్న, తమ్ముడు, తండ్రి, కొడుకు, ఇలాంటి బంధువులు లేకుండా చేసేసుకున్నాను. నన్ను చూస్తే అందరికీ వొక్కలాంటి భావం కలిగితే అది నా తప్పుగాక, వారందరిదీనా?...నా తప్పులన్నీ వొక రూపం పొంది; నా జీవితంలో వున్న పొరపాటును ఎత్తి చూపించడానికి నా కొడుకును నియోగించడం సిగ్గుపడవలసిన విషయం...నాకు ప్రేమలేఖ వ్రాసిన అతన్ని మందలించడానికిగాని, ఇలాంటి కుమారుణ్ణి రాజారావు

గారికి చూపించి స్వీకరించ మనడానికిగాని—అన్నిటికీ మించి మొట్టమొదటే నా భావం నా కుమారుడికి తెలియజేయక పోయి నందుకు సిగ్గు పడ్డానికిగాని నా కోపిక లేదు. ఈ సమయంలో, నే నుంటే, పరిస్థితులూ మనుష్యులూ నా కనేక కర్తవ్యాలు నిర్దే శించడం జరుగుతుంది. నాకు తోచిన మార్గాన నే పోవడానికి ఇదే అవకాశం.

సెలవు,

కరుణ.

తా, క :— ఈ ఉత్తరంలో ఒక సీల్డు కవరూ, పోలీసులకో ఉత్తరమూ ఉన్నాయి. ఎవరిది వారి కందజేసే బాధ్యత మీ కొప్పగిస్తున్నాను. వారి ఉత్తరం తప్ప మిగతా దేదీ పోలీసులకిచ్చి నా కొడుకు బ్రతుకు పాడు చెయ్యవద్దని నా కడసారి ప్రార్థన.